

Gart der Gesundheit: teschenkraut.

teschenkraut lxvii ca

Bursa pastoris·sive pera pastoris· sive sanguinaria centum nodia·sive lingua passerina latine. Grece poligonia·

(Der meister galienus in dem achtenden bûch genant Simplicium farmacarum in dem capitel poligonia·spricht das tāschenkraut seÿ kallt an dem andern grad·unnd trucken an dem anfang des driten grads·

(Der meister Serapio in dem bûche aggregatoris in dem capitel Centumnodia·idest Bursa pastoris·spricht do·das dises kraute habe bletter geleych den [98] rauten·allein das die bletter an dem tāschelkraut lenger sind und weÿcher·und hat beÿ einem yegklichen blat samen·und hat weÿß blûmen und rot·unnd die eÿtte sind nahend beÿ der erden·

(Diascorides spricht·das tāschelkraut seÿ fast gût dem entzündeten magen·außwenndig das kraut darauff geleget·(Dises ist auch gût Herisipile·das ist wider das rot lauffen·(Dyses kraut gestossen und auff den gebresten geleget·wo grosse hÿcze wāre an dem leÿbe·an wōlchen ennden das wāre·so zeÿhett es die hÿcze an sich·(Platearius tāschenkrautt genûczet dem der do seer blûtet auß der nasen oder sunft an dem leÿbe·der neme dises krautes safft unnd streÿche jn umb das blüttend gelÿde·es bestopffet das unnd keltet die hÿczigen adern·(Item·Dÿses kraut in der handt

(1) Tasjeskruid, 67ste kapittel.

Bursa pastoris sive pera pastoris sive sanguinaria, centum nodia sive lingua passerina Latijn. Grieks poligonia. (**Capsella bursa-pastoris**)

De meester Galenus in het achtste boek genaamd simplicium farmacarum in het kapittel poligonia spreekt dat tasjeskruid is koud aan de andere graad en droog aan de aanvang van de derde graad.

De meester Serapio in het boek aggregatoris in het kapittel Centum nodia, id est Bursa pastoris, spreekt dat dit kruid heeft bladeren gelijk de [98] ruit, alleen dat de bladeren aan het tasjeskruid langer zijn en weker en heeft bij elk blad zaden en heeft witte bloemen en rood en die takken zijn vlak bij de aarde.

Dioscorides spreekt dat tasjeskruid is erg goed de ontstoken maag, uitwendig dat kruid daarop gelegd. (3) Dit is ook goed herisipile, dat is tegen de rode loop. (2) Dit kruid gestoten en op de gebreken gelegd waar grote hitte is aan het lijf aan welke einden dat is zo trekt het de hitte aan zich. (3) Platearius, tasjeskruid genuttigd die er zeer bloedt uit de neus of ergens anders aan het lijf die neemt dit kruid sap en strijkt het om dat bloedende lid, het verstoppt dat en verkoelt de hete aders. Item. Dit kruid in de hand gehouden verstoppt erg zeer de bloedende neus. Item. (4) Wie er heeft veel etter in de oren die

gehalten·bestopffet fast seer die blütennden nasen·(Item·Wer do hâte vyl eýtters in den oren·der stosse dises kraut und lasse den safft do warm darein·es benymmet den eýtter und den selbigen flup· (Dises kraut ist auch fast gút den frawen·die jrer zeýt zů vil haben menstruum genannt·das gestossen unnd hýnden auff dýe lennden geleget·(Plinius der spricht·das der safft do von dem kraut getruncken seýe gút emoptoicis·das ist·die do blút speýen. (Also genüczet machet der saffte wol hârmen·(Taschenkraute gekochet mit wein und hōnige·und auff die frýschen wunnden geleget·heýlet sý zůhandt. (Item·Taschenkraut safft ist leichtigklich heýlen blútige wunden·(Item. Dises krautes safft mit hauþ wurczeln vermenngt in epsig·ist leschenn verhýczete gelýder·als sant Anthonius feür. (Item·taschenkraut mitt wein gesotten·ist gútt wider gebýps der fenýnigen gethiercz·	stoot dit kruid en laat het sap daar warm in, het beneemt de etter en dezelfde vloed. (5) Dit kruid is ook erg goed de vrouwen die hun tijd te veel hebben, menstruatie genaamd, dat gestoten en achter op de lenden gelegd. Plinius die spreekt dat het sap dat van het kruid gedronken is goed emoptoicis, dat is die er bloed spuwen. Alzo genuttigd maakt het sap goed plassen. Tasjeskruid gekookt met wijn en honing en op de verse wonden gelegd heelt ze gelijk. Item. (3) Tasjeskruid sap is lichtelijk helen bloedige wonden. Item. Dit kruid zijn sap met huislookwortels vermengt in azijn is lessen verhitte leden zoals Sint Anthonies vuur. Item, tasjeskruid met wijn gekookt is goed tegen beten van de venijnige dieren.
--	---

Vorm.

Het herderstasje heeft variabele bladeren die in een rozet staan. Het is een eenjarige of tweejarige die tot een halve meter kan komen. De kleine witte bloempjes zijn in trossen verenigd.

Naam.

(1) Dodonaeus; ‘Gewoonlijk noemt men dit kruid in het Latijn Pastoria bursa of Bursa pastoris en Pera pastoris, in het Hoogduits Seckel of Teschelkraut, in het Nederlands borsekenskruid of teskenskruid; Capsella bursa-pastoris, Grieks kapsa komt het Latijnse capsa, ‘zakje’ of ‘tasje’, naar de vorm van de vrucht. Bursa is een ‘zak’ of ‘beurs’, en pastor is een ‘herder’, dat zijn dus twee tassen van een herder, dus dubbel op. De zaaddozen zijn gevormd als harten maar harten die in tweeën breken. De zaden zitten erin als geld en vormt zo de smalle beurs van de schaapherder. Herderstasje, Duitse Teschenkraut, *Hirtentaschen*, Franse *bourse a pasteur* en Engelse *shepherd's purse*. Bij Hildegard von Bingen heet het Bluthwurz en ook wel Sanguinea; bloedkruid.

Gebruik.

Vooraf werd het plantje gebruikt bij verschillende bloedingen, na de 18de eeuw werd het plantje vergeten. Het sap werd tegen bloed spuwen en vuiligheid in de oren, bij nierziektes en vrouwenziektes gebruikt. Het kruid bevat, net als andere kruisbloemigen, veel vitamine C. 9.

Herbarius in Dyetsche; (1) ‘Teskenscruyt, bursa pastoris of sanguinaria is koud van samenstelling, het heeft een stoppende of zuurachtige kracht. Er zijn twee soorten, de ene heeft bladeren op de wijze van een tasje, de ander heet centinodia en is een kruid dat op de aarde kruipt, het heeft bladeren als de ruit en zaad rond de bladeren. Het heet ook lingua passerina of mussentong. (a) (2) Deze kruiden zijn zeer goed tegen hete blaren als erisypelas (dat zijn blaren van vurige kleur) en tegen flegmones (dat zijn blaren of puisten die van heet bloed komen) als tasjeskruid met azijn gestampt en daar op gelegd wordt want het weerstaat de materie die naar de blaren toe zou lopen.

(3) Het is ook een prima medicijn tegen diffenterias (dat is een ziekte die de loop rood maakt met afschaven de darmen (b) en de bloed spuwende mensen als tasjeskruid met weegbree en met Armeense aarde in regenwater wordt gekookt en daarvan wordt gedronken dan laat dit het lichaam goed blijven. Buiten leg je op de darmen tasjeskruid, weegbree en Armeense aarde met het wit van een ei dat in

regenwater gekookt is want het helpt zeer.

(4) Het zaad van tasjeskruid heelt zeer goed de bloedende wonden, het is ook goed tegen zweren in de oren die met vuiligheid vervuld zijn, het etter dat daar in is droogt het op. Ook als het gekookt wordt in helder water met een kruid dat persicarie heet (c) omdat het blad op een perzikblad lijkt, het heeft zwarte plekken en groeit bij het water) is goed tegen de loop van vrouwenstonden als het van onder met een sponsje daar in en uit geduwd wordt. Als je het warm omtrent de dijen legt helpt het tegen hetzelfde ook. Als je het sap van tasjeskruid drinkt is dit goed tegen het bloed spouwen, het helpt tegen het aandrang tot waterlozing en laat goed plassen.

Met wijn gedronken is het goed tegen venijnige beten.

Tegen het heilig vuur is het goed om tasjeskruid met donderbaard en azijn te koken en dit daar op te leggen'.

(a) Zie *Polygonum aviculare*. (b) Dysenterie. (c) *Persicarie maculosa*.

(4) Dodonaeus; 'Dit kruid stelpt het bloed vanwaar dat het ook vloeit, hetzij dat men het sap daarvan opdrinkt of het water daar dat in gekookt is geweest, hetzij ook dat men hetzelfde pleistergewijs of papgewijs of al badende of nat makende er op legt of anders gebruikt.

(3) Met een klysma gebruikt en ingegoten kan het de rode loop genezen en op laten houden.

Het geneest de bloedige wonden en wordt zeer nuttig gebruikt in de beginnende zweren en allerhande ontstekingen die verkoeling vereisen of weer terug gedreven moeten worden.

Het is zeer goed tegen het bloedplassen en allerhande bloedgang hoe en in welke manier dat het gebruikt wordt en is daartoe zeer krachtig zodat sommige schrijven dat het 't bloed stelpt al wordt het maar in de hand gehouden of over het lichaam gedragen.

Tasjeskruid in regenwater gekookt met weegbree en Bolus en sommige dagen 's morgens gedronken of met klysma's ingezet stopt de buikloop en rode vloed.

Een bad gemaakt van het water daar dit kruid in gekookt is geweest stelpt de overvloedige maandstonden van de vrouwen.

Het sap in de oren gedruppeld droogt de kwade zweren er van.

De bladeren in den neus gestoken stelpen den bloedloop.

Voorts, zo Lobel betuigt, diegene die zeggen dat tasjeskruid koud van natuur is omdat het zeer sterk het bloed stelpt staan op een kwade reden want de kroontjes en bloemen hebben wat scherpte waaruit blijkt dat het stelpt door zijn drogende en bijeen trekkende kracht zoals als het sap van look, Vitriool en netels doet, niet door het verkoelen.

Borsekenskruid gestampt met weegbree wordt gehouden op de vuist of bij de pols tegen de valse koorts nadat het lichaam geheel rein en zuiver gemaakt is met enige geschikte purgatief.

De vrouwen in Nederland plegen van de klein gesneden bladeren van dit kruid met eieren sommige koekjes te bakken en als die gegeten zijn alle vloed stelpen kunnen.

Andere stampen dit kruid en leggen dat onder de planten van de voeten en vinden daar zeer grote baat in tegen de geelzucht.

In Duitsland plag men dit kruid gestampt zijnde met grote baat op de pestachtige zwellen te leggen.

Sommige drinken het gedistilleerde water van dit kruid en vooral van de bloemen elke morgen in tijd van pest.

Bovenal wordt het sap van dit kruid geprezen als men daar een zalf van maakt en de zwakke leden daarmee bestrijkt die na enige verstuing of kwetsing hun oude krachten noch niet herhaald hebben.

Zie verder: <http://volkoomenoudeherbariaenmedisch.nl/> en : <http://www.volkoomen.nl/>